

הלכות גרושין פרק י

א. כל מקום שאמרנו בחבור זה, שהגט בטל, או אינו גט, או אינה מגרשת הרי זה גט בטל מן התורה, ועדין היא אשת איש גמורה; ואם נשאת, תצא והולד ממזר. ואם היה בעלה כוהן, לא נאסרה עליו משום גרושה חוץ מן המגרש את אשתו ואמר לה, הרי את מגרשת ממני, ואין את מתרת לכל: שאף על פי שאין זה גט, הרי זו פסולה לכהנה מדבריהן, שנאמר "ואשה גרושה מאישה" (ויקרא כא, ז); אמרו חכמים, אפלו לא נתגרשה אלא מאישה, ולא התרה לכל, נאסרה לכהנה וזהו ריח הגט, שפוסל בכהנה מדבריהן.

ב. וכל מקום שאמרנו בחבור זה, שהגט פסול הרי זה פסול מדברי סופרים בלבד; ונפסלה בו מן הכהנה, מדברי תורה. ולכתחלה, לא תנשא; ואם נשאת, לא תצא והולד פשר. וכותבין לה גט אחר פשר, ונותנין לה והיא תחת בעלה. ואם אי אפשר לכתב אחר, והיה הבעל ותיק וגרש מעצמו הרי זה משבח, אם אין לו בנים; אבל אם יש לו בנים לא יוציא מפני פסול הגט, שמא יוציא לעז על בניו.

ג. וכל מקום שאמרנו בחבור זה, הרי זה ספק גרושין, או שהיא ספק מגרשת לא תנשא. ואם נשאת, תצא; והולד ספק ממזר, מפני שהיא ספק ערוה. ובין שגרש את אשתו בגט פסול, או שהיתה ספק מגרשת ורצה להחזירה הרי זו מתרת לבעלה; ואינו צריך לחדש הנשואין, ולכרוך שבע ברכות, ולכתב כתבה עד שתתגרש גרושין גמורין.

ד. כל מי שנשאת בגט בטל, הרי זו צריכה גט מבעל שני מדבריהן כדי שלא יאמרו, אשת איש יוצאה בלא גט; וצריכה גט מן הראשון, להתירה לשאר העם. ונאסרה על שניהם לעולם, אף על פי שנבעלה בשגגה כדי שלא יאמרו, החזיר זה גרושתו אחר שנשאת; ואם עבר אחד משניהן והחזירה, יוציא.

ה. וכן הדין באשה שבאו לה עדים שמת בעלה, ונשאת, ואחר כך בא בעלה, בין שהיה בעלה פקח, בין שהיה חרש, בין שנשאת לפקח, בין שנשאת לחרש שאין קדושיו קדושין גמורים תצא משניהם, וצריכה גט משניהם, ונאסרה על שניהם עולמית.

ו. הרי שנתקדשה, ואחר כך בא בעלה, או נמצא הגט בטל הרי זו מתרת לבעלה, ואינה צריכה גט משני: שאין קדושין תופסין בעריות; ואין חוששין שמא יאמרו אשת איש יוצאה בלא גט כיון שלא נשאת, יאמרו תנאי היה בקדושין ולא נתקיים.

ז. האשה שנשאת, ואחר כך נמצא הגט בטל, או בא בעלה, אחר ששמעה שמת אין הבעל הראשון והשני זכאין לא במציאתה, ולא במעשה ידיה, ולא בהפר נדריה. וכל פרות שאכלו שניהן אחר שנשאת, אין מוציאין מהן; ואין לה כתבה, ולא תנאי מתנאיי כתבה, ולא מזונות לא על זה, ולא על זה. ואם נטלה מזה, או מזה תחזיר. וכל מה שבלה או אבד מנכסיה, אפלו מנכסי צאן ברזל אין מוציאין אותן, לא מזה ולא מזה. והולד מן השני, ממזר; ואם בא עליה הראשון קדם שיגרש השני, הרי הולד ממזר מדבריהם.

ח. גִּרְשָׁה הַשְּׁנִי, וְנָטְלָה מִמֶּנּוּ כְּתֻבָּה, וְאַחֵר כֶּךָ בָּא בַּעֲלָהּ, אוּ
נִמְצָא הֶגֶט בְּטֹל אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָה מַה שֶּׁנָּטְלָה, לֹא מִן הַמְּזוֹנוֹת
וְלֹא מִן הַכְּתֻבָּה.

ט. וְכֵן הָדִין בְּאַחֲיוּ שֶׁקִּדַּשׁ אִשָּׁה וְהֵלֵךְ, וְשָׁמַע בּוֹ שְׁמַת, וַיָּבֵם
אִשְׁתּוֹ, וְאַחֵר כֶּךָ בָּא תֵצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה, וְצָרִיכָה גֹט מִזֶּה וּמִזֶּה;
וְכָל הַדְּרָכִים הָאֵלּוּ בָּהּ. וְכֵן אִם קִדַּשׁ אִשָּׁה, וְהֵלְכָה לְמִדִּינָה
אַחֶרֶת, וְשָׁמַע שְׁמַתָּהּ, וְנָשָׂא אַחֻתָּהּ, וְאַחֵר כֶּךָ נֹדַע שֶׁלֹּא מִתָּה
צָרִיכוֹת שְׁתִּיחָן מִמֶּנּוּ גֹט, וְכָל הַדְּרָכִים הָאֵלּוּ בָּהֶן.

י. אֲבָל אִם הֵלְכָה אִשְׁתּוֹ הַנְּשׂוּאָה לְמִדִּינָה אַחֶרֶת, וְשָׁמַע
שְׁמַתָּהּ, וְנָשָׂא אַחֻתָּהּ, וְנִמְצָאת אִשְׁתּוֹ קַיָּמָה אֵין אַחֻתָּהּ צָרִיכָה
מִמֶּנּוּ גֹט, וְאִשְׁתּוֹ מֵתָרֶת; וְכֵן שָׂאֵר הָעֲרִיּוֹת שֶׁנִּשְׁאַן בַּחֲזָקָת הַתֵּר,
וְנִמְצָאוּ עֲרוּהָ אֵינָן צָרִיכוֹת גֹט, שְׂאִין קְדוּשִׁין תּוֹפְסִין בַּעֲרִיּוֹת.

יא. וּמִפְּנֵי מַה הִצְרִיכוּ אַחֻת אַרוּסָתוֹ גֹט שְׂמָא יֹאמְרוּ, תִּנָּאִי
הָיָה בְּאַרוּסִין, וְכִדֶּת נָשָׂא אַחֻתָּהּ; וְהוֹאִיל וַיֵּצֵאָה אַחֻתָּהּ בִּגֹט,
אַחֻתָּהּ שְׂהִיא אַרוּסָתוֹ הִרְאֵשׁוּנָה אֲסוּרָה, כְּדִי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ,
נָשָׂא אַחֻת גְּרוּשָׁתוֹ.

יב. כְּתֹב הַסּוּפֵר, וְטַעַה וְנָתַן גֹט לְאִישׁ וְשׁוּבֵר לְאִשָּׁה, אוּ
שָׁטְעוּ הֵן וְנָטְלָה הַבַּעַל הַגֹּט, וְנָטְלָה הִיא הַשׁוּבֵר, וְכַמְדָּמָה לָהֶן
שֶׁנִּתְגַּרְשָׁה, וְלֹאֲחֵר זָמַן וְהָרִי הֶגֶט יוֹצֵא מִתַּחַת יָדֵי הָאִישׁ אִם לֹא
נִשְׂאת הָרִי זֶה אֵינָה מְגַרְשָׁת, וְנִתְגַּלָּה הַדָּבָר שֶׁעֲדִין לֹא נִתְגַּרְשָׁה,
וַיִּתֵּן לָהּ הֶגֶט בְּפָנֶינּוּ, וְתִהְיֶה מְגַרְשָׁת מִשְׁעַת נִתְיָנָתוֹ. וְאִם נִשְׂאת,
וְאַחֵר כֶּךָ הוֹצִיא הַבַּעַל אֶת הֶגֶט וְאָמַר, עֲדִין לֹא נִתְגַּרְשָׁה, שֶׁהָרִי
הֶגֶט בְּיָדִי וְלֹא הִגִּיעַ לְיָדָהּ אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ לְאַסְרָה עַל בַּעֲלָהּ,
אַלֵּא הָרִי זֶה בַּחֲזָקָת גְּרוּשָׁה, וְנִפְּלָה הֶגֶט מִיָּדָהּ וּמִצָּאוּ זֶה, וְהָרִי
בָּא לְאַסְרָה עַל בַּעֲלָהּ הַשְּׁנִי.

יג. הַמוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם שֵׁם רָע, אוּ מִשּׁוּם שְׂהִיא פְּרוּצָה
בְּנִדְרִים אוֹמְרִין לוֹ, הוֹדִיעָה שְׁמִפְּנֵי זֶה אֶתָּה מוֹצִיאָהּ, כְּדִי
לְיַסְרָהּ; וְדַע אֶתָּה שְׂאִין אֶתָּה מַחְזִיר אוֹתָהּ לְעוֹלָם. וּמִפְּנֵי מַה
הַמוֹצִיא אֶת זֶה, לֹא יַחְזִירָהּ לְעוֹלָם גְּזֵרָה, שְׂמָא תִנָּשָׂא לְאַחֵר,
וְתַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה וְתִהְיֶה צְנוּעָה תַּחְתָּיו, וַיֹּאמֶר הִרְאֵשׁוֹן אֵלּוּ
הָיִיתִי יוֹדֵעַ שֶׁכֵּן הוּא, לֹא הָיִיתִי מְגַרְשָׁה: וְנִמְצָא כַּמְגַרֵּשׁ עַל
תִּנָּאִי, וְלֹא נִתְקַים שֶׁנִּמְצָא הֶגֶט בְּטֹל לְמַפְרַע. לְפִיכֵן אוֹמְרִים
לוֹ, גָּמַר בְּלִבְּךָ לְגַרְשָׁהּ, שְׂאִין זֶה חוֹזֶרֶת לָךְ לְעוֹלָם; וְאִם עָבַר
וְהַחְזִיר, לֹא יוֹצִיא.

יד. וְכֵן הַמוֹצִיא אֶת אִשְׁתּוֹ מִשּׁוּם אִילּוּנִית, אוּ מִשּׁוּם שְׂרוּאָה
דָּם בְּכָל עֵת תְּשֻׁמִּישׁ הָרִי זֶה לֹא יַחְזִיר לְעוֹלָם: שְׂמָא תִנָּשָׂא
לְאַחֵר, וְתִלְדַּד הָאִילּוּנִית וְתִתְרַפָּא הַנִּדָּה, וַיֹּאמֶר אֵלּוּ הָיִיתִי יוֹדֵעַ
שֶׁכֵּן הוּא, לֹא הָיִיתִי מְגַרֵּשׁ וְנִמְצָא הֶגֶט בְּטֹל, וְהַבְּנִים מִמְּזָרִים;
וְאִם עָבַר וְהַחְזִיר, לֹא יוֹצִיא.

טו. שְׁלִיחַ שְׂהִבִּיא גֹט חוּצָה לְאַרְץ וְאָמַר, בְּפָנֵי נִכְתָּב וּבְפָנֵי
נִחְתָּם הָרִי זֶה לֹא יִשְׁאַנָּה, שְׂאֵנּוּ חוֹשְׁשִׁין שְׂמָא עֵינָיו נָתַן בָּהּ
וּלְפִיכֵן הָעִיד לָהּ; וְכֵן עַד אֶחָד שְׁהָעִיד לְאִשָּׁה שְׁמַת בַּעֲלָהּ,
וְנִשְׂאת עַל פִּיו הָרִי זֶה לֹא יִשְׁאַנָּה; וְכֵן הַחֲכָם שְׂאֵסֵר אֶת הָאִשָּׁה
בְּנִדָּר עַל בַּעֲלָהּ הָרִי זֶה לֹא יִשְׁאַנָּה; וְכֵן הַנִּטְעֵן עַל הַשְּׁפָחָה
וְנִשְׁתַּחֲרָרָה, עַל הַנִּכְרִית וְנִתְגַּיְרָה הָרִי זֶה לֹא יִשְׁאַנָּה; וְכֵן גּוֹי
וְעַבְדֵּי הַבָּא עַל בֵּת יִשְׂרָאֵל, אֵף עַל פִּי שְׁחָזַר הַגּוֹי וְנִתְגַּיֵּר, הָעַבְדֵּי

וּנִשְׁתַּחֲרַר הָרִי זֶה לֹא יִשְׁאַנָּה. וְכָלֵן, אִם עָבְרוּ וְנִשְׁאוּ אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדָם.

זו. וְכָלֵן שֶׁהָיוּ לָהֶן נָשִׁים, וּמִתּוֹ נִשְׁתִּיחֶן, אוֹ שֶׁנִּתְגַּרְשׁוּ וְהָיוּ הַנָּשִׁים הֵן שֶׁהִרְגִּילוּ אֶת בַּעְלֵיהֶן לְגַרְשָׁם הָרִי אֵלּוּ מִתְּרוֹת לְהַנָּשָׂא לָהֶן, לְכַתְּחָלָה; וְכֵן אִם הִלְכוּ נָשִׁים אֵלּוּ, וְנִשְׁאוּ לְאַחֲרִים, וְנִתְאַלְּמָנוּ, אוֹ נִתְגַּרְשׁוּ הָרִי אֵלּוּ מִתְּרוֹת לְהַנָּשָׂא לָהֶן, לְכַתְּחָלָה.

יז. וְכָל אַחַת מֵהֶן, מִתְּרַת לְהַנָּשָׂא לְבֵן הָעֵד שֶׁהָעֵיד לָהּ, אוֹ לְבֵן הַחֲכָם שֶׁאֲסָרָה עַל בַּעְלָהּ, אוֹ לְבֵן הַנִּטְעֵן עָלֶיהָ, אוֹ לְשֹׂאֵר קְרוֹבֵיהֶן שֶׁאֵין אָדָם חוּטָא, כְּדִי שִׁיִּהְיֶה אַחֵר; וּמִתְּרַת הָאִשָּׁה לְהַנָּשָׂא לְאַחַד מֵעַדֵי גְרוּשִׁיָּהּ, אוֹ מֵעַדֵי מֵאוֹנִיָּהּ, אוֹ לְאַחַד מִן הַדִּינִים שֶׁחֲלָצָה בַּפְּנִיָּהּ שֶׁאֵין חוֹשְׁשִׁין אֵלָּא לַעֲדוֹת אַחֵר. וְלַעֲוֹלָם יִתְרַחֵק אָדָם מֵעֲדוֹת מֵאוֹן, וְיִתְקַרֵּב לְחֲלִיצָה.

יח. הַמְּגַרֵּשׁ אֶת אִשְׁתּוֹ, וְחָזַר וּבַעְלָהּ בַּפְּנֵי עֲדִים קֹדֶם שֶׁתִּנָּשָׂא לְאַחֵר, בֵּין שֶׁגִּרְשָׁהּ מִן הַנִּשְׁוֹאִין, בֵּין מִן הָאֲרוּסִין הוּאִיל וְאִשְׁתּוֹ הִיָּתָה, הָרִי זֶה בַּחֲזָקָת שֶׁהַחֲזִירָהּ, וְלִשְׁם קְדוּשִׁין בַּעַל, לֹא לִשְׁם זָנוּת: וְאִפְּלוּ רָאוּ אוֹתוֹ, שֶׁנִּתְּנָה לָהּ מְעוֹת שֶׁחֲזָקָה הִיא שֶׁאֵין אָדָם עוֹשֶׂה בַּעֲלִיתוֹ בְּאִשְׁתּוֹ בַּעֲלִילַת זָנוּת, וְהָרִי בִידּוֹ לַעֲשׂוֹתָהּ בַּעֲלִילַת מִצְוָה. לְפִיכָךְ הָרִי זֶה בַּחֲזָקָת מְקַדְּשֶׁת קְדוּשִׁי וְדַאי, וְצָרִיכָה מִמָּנוּ גֹט שֶׁנִּי.

יט. נִתְיַחַד עֲמָה בַּפְּנֵי עֲדִים אִם הִיָּתָה מְגַרֶשֶׁת מִן הַנִּשְׁוֹאִין, חוֹשְׁשִׁין לָהּ שֶׁמָּא נִבְעָלָה, וְהֵן הֵן עַדֵי יַחֲוֹד, הֵן הֵן עַדֵי בִיאָה: שְׁכָל הַמְּקַדֵּשׁ בְּבִיאָה, אֵינוֹ צָרִיךְ לְבַעַל בַּפְּנֵי עֲדִים, אֲלָא יִתְיַחַד בַּפְּנִיָּהּ וּיִבְעַל, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ. לְפִיכָךְ צָרִיכָה גֹט מִסָּפֵק, וְהָרִי הִיא סָפֵק מְקַדְּשֶׁת. וְאִם הִיָּתָה מִתְגַּרֶשֶׁת מִן הָאֲרוּסִין אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ, שֶׁהָרִי אֵין לָבוֹ גַּם בָּהּ.

כ. הוֹרוּ מְקַצֵּת הַגְּאוּנִים שְׁכָל אִשָּׁה שֶׁתִּבְעַל בַּפְּנֵי עֲדִים, צָרִיכָה גֹט חֲזָקָה, שֶׁאֵין אָדָם עוֹשֶׂה בַּעֲלִיתוֹ בַּעֲלִילַת זָנוּת. וְהַגְּדִילוּ וְהוֹסִיפוּ בְּדָבָר זֶה שֶׁעָלָה עַל דַּעְתָּם, עַד שֶׁהוֹרוּ שְׁמִי שִׁישׁ לוֹ בֵּן מִשְׁפָּחָתוֹ, חוֹשְׁשִׁין לוֹ, וְלֹא תִתִּיבָם אִשְׁתּוֹ שֶׁמָּא שֶׁחָרַר שְׁפָחָתוֹ, וְאַחֵר כֶּךָ בָּא עָלֶיהָ; וַיֵּשׁ מֵהֶן שֶׁהוֹרָה שְׁוֹדַאי שֶׁחָרַר, שֶׁאֵין אָדָם עוֹשֶׂה בַּעֲלִיתוֹ בַּעֲלִילַת זָנוּת.

כא. וְכָל הַדְּבָרִים הָאֵלּוּ רְחוּקִים הֵם בַּעֲיֵנִי עַד מְאוֹד, מְדַרְכֵי הַהוֹרָאָה; וְאֵין רְאוּי לְסַמֵּךְ עָלֶיהֶן: שְׁלֹא אָמְרוּ חֲכָמִים חֲזָקָה זֶה, אֲלָא בְּאִשְׁתּוֹ שֶׁגִּרְשָׁהּ בְּלִבָּד, אוֹ בְּמְקַדֵּשׁ עַל תְּנָאִי וּבַעַל סֵתָם, שֶׁהָרִי הִיא אִשְׁתּוֹ וּבְאִשְׁתּוֹ הוּא, שֶׁחֲזָקָתוֹ שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה בַּעֲלִיתוֹ בַּעֲלִילַת זָנוּת, עַד שִׁיִּפְרֹשׁ שֶׁהִיא בַּעֲלִילַת זָנוּת, אוֹ שִׁיִּפְרֹשׁ שֶׁעַל תְּנָאִי הוּא בּוֹעֵל. אֲבָל בְּשֹׂאֵר הַנָּשִׁים הָרִי כָּל זֹנָה בַּחֲזָקָת שְׁבַעַל לִשְׁם זָנוּת, עַד שִׁיִּפְרֹשׁ שֶׁהוּא לִשְׁם קְדוּשִׁין. וְאֵין צָרִיךְ לִזְמַר בְּשִׁפְחָה אוֹ בְּגוֹיָה, שֶׁאֵינָה בֵּת קְדוּשִׁין, שֶׁאֵין חוֹשְׁשִׁין לָהֶן, כָּלָל; וְהָרִי הֵבֵן מֵהֶן, בַּחֲזָקָת גּוֹי וְעַבֵּד, עַד שִׁיּוֹדַע בּוֹדַאי שֶׁנִּשְׁתַּחֲרַרָה אִמּוֹ, אוֹ נִתְגַּיְרָה.

כב. מִי שֶׁהַחֲזָקָה אִשְׁתּוֹ אִישׁ, בֵּין מִן הַנִּשְׁוֹאִין בֵּין מִן הָאֲרוּסִין, וַיֵּצֵא שָׁמָּה בָּעִיר מְגַרֶשֶׁת, אִפְּלוּ רַב הָעִיר אוֹ כָּלֵן מֵעִבְרִין קוֹל שֶׁנִּתְגַּרְשָׁה אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ, וְהָרִי זֶה בַּחֲזָקָתָהּ; אֲבָל אִם יֵצֵא שָׁמָּה בָּעִיר מְקַדְּשֶׁת, וְהַחֲזָקָה קוֹל בְּבֵית דִּין, שֶׁהָרִי הִיא מְקַדְּשֶׁת בְּסָפֵק כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ, וְאַחֵר כֶּךָ יֵצֵא עָלֶיהָ קוֹל שֶׁנִּתְגַּרְשָׁה מֵאוֹתָן הַקְּדוּשִׁין הָרִי זֶה מְגַרֶשֶׁת, שְׁקוֹל אֲסָרָה וְקוֹל הַתִּירָה.

כג. לא ישא אדם אשה, ודעתו לגרשה; ולא תהיה יושבת תחתיו ומשמשתו, ודעתו לגרשה. ולא יגרש אדם אשתו ראשונה, אלא אם כן מצא בה ערות דבר, שנאמר "כי-מצא בה ערות דבר" (דברים כד, א). ואין ראוי לו, למחר לשלח אשתו ראשונה; אבל שניה, אם שניאה ישלחה.

כד. אשה רעה בדעותיה, ושאינה צנועה כבנות ישראל הכשרות מצוה לגרשה, שנאמר "גרש לך, ויצא מדוך" (משלי כב, י). ואשה שנתגרשה משום פריצות אין ראוי לאדם כשר שישאנה, שאין זה מוציא רשעה מביתו וזה מכניסה לתוך ביתו.

כה. מי שנתחרשה אשתו הרי זה מגרשה בגט, ותהיה גרושה. אבל אם נשתטת אינו מוציאה, עד שתבריא; ודבר זה תקנת חכמים הוא, כדי שלא תהיה הפקר לפרוצין, שהרי אינה יכולה לשמר את עצמה. לפיכך מניחה ונושא אחרת, ומאכילה ומשקה משלה. ואין מחיבין אותו בשאר כסות ועונה, שאין כוח בבן דעת, לדור עם השוטים בבית אחד; ואינו חייב לרפותה, ולא לפדותה. ואם גרשה, הרי זו מגרשת; ומוציאה מביתו, ואינו חייב לחזור ולהטפל בה.